

Dijitalizasyon Baęlamında Sosyal Dönüşüm

DOI: 10.26466/opus.775748

*

Mehmet Özcan * – Bekir Keskin **

* Öğr. Gör.Dr., Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Polatlı Sosyal Bilimler MYO. Polatlı/Ankara

E-Posta: mehmet.ozcan@hbv.edu.tr

ORCID: [0000-0001-7350-7855](https://orcid.org/0000-0001-7350-7855)

** Öğr. Gör. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Polatlı Sosyal Bilimler MYO. Polatlı/Ankara

E-Posta: bekir.keskin@hbv.edu.tr

ORCID: [0000-0001-9552-6272](https://orcid.org/0000-0001-9552-6272)

Öz

Günümüzde dijitalleşme olarak değerlendirilen ve hayatın bütün alanlarını etkileyen bir değişim yaşanmaktadır. Bu değişim esasında teknolojik bir değişimdir. Değişim bu sefer sanayi toplumunun doğuşuna kaynaklık eden sembolik olarak buharın kullanımından farklıdır. Dijitalleşme süreci teknolojik olarak internetin olduğu, yapay zeka, network ve robotların rol oynadığı sayısallaşma dinamiğinin evrenidir. Bu bağlamda bireylerin ve toplumların hayatı da köklü bir biçimde dijitalleşmeden etkilenmektedir. Bu dönüşüm temelde bütün bir toplumsal hayatın robotik ve network bilişim ağları düzeyinde bir aşamaya maruz kalmasıdır. Aynı zamanda öznenin kendini inşa etme araçlarının da farklılaştığı anlamına gelir. Politik hareketler sosyal medyanın sunduğu araçlar çerçevesinde iktidarı daha kolay etkileme zeminine kavuşmuşlardır. Dijital dönüşümün toplum ve sosyal bakımdan iş, eğitim, sağlık, kişisel haklar ve hürriyetler, özel hayatın gizliliği gibi alanlarda yarattığı etkiler tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Tarihsel dünya dijitalleşmeyle yeni bir aşamanın eşiğine gelmiştir. Bu çalışmada dijital dönüşümün toplumsal açıdan etkilerinin değerlendirilmesi amacıyla genel bir bakış açısı geliştirilmeye çalışılmıştır

Anahtar Kelimeler: dijitalleşme, sosyal dönüşüm, medya, sanayi toplumu, bilgi toplumu

Social Transformation in The Context Of Digitalization

*

Abstract

Today, there is a change that is evaluated as digitalization and affects all areas of life. Digitalization is essentially an ongoing technological change. This time the change is symbolically different from the use of steam, which is the source of the birth of the industrial society. The digitalization process is the universe of the digitalization dynamics. The internet, artificial intelligence, network, and robots play a technological role. In this context, the lives of individuals and societies are also deeply affected by digitalization. This transformation is the exposure of a whole social life to a stage at the level of robotic and network computing networks. It also means that the meaning of self-construction of the subject differs. Political movements have gained ground to influence the power more easily within the framework of the tools provided by social media. The effects of digital transformation in the fields of work, education, health, personal rights and liberties, privacy, continue to be the subject of debate society. The historical world has come to the brink of a new phase with digitalization. In this study, an overall perspective was tried to be developed to evaluate the social effects of digital transformation.

Keywords: *digitalization, social transformation, media, industrial society, information society*

Giriş

Teknoloji ile sosyal tarih arasındaki ilişki sosyal değişimin ana temalarından biridir. Sosyal değişim süreçlerini belirleyen temel anlatılara bakıldığında teknoloji temel bir olgu olarak ele alınmıştır. Bu çerçevede tarihsel olarak bakıldığında teknolojik yenilikler tek başına tarihin akışında değişimlere yol açmıştır. Yakın tarihin 'sanayi toplumu' kavramı teknoloji ve üretim ilişkilerinde yaşanan etkileşim sonucu ortaya çıkan yeni bir topluma ve değişen bir yaşam dünyasına işaret etmesi anlamında kullanıldı. Bir toplumsal biçimlenme olarak sanayi toplumunun ortaya çıkışı ve kurumsallaşması teknolojik dönüşümün izdüşümü olarak görülebilir. Tarihsel ve toplumsal olayları metodolojik olarak tek bir değişkene bağlı olarak düşünmek mümkün olmasa yine de başat bir değişken olarak teknolojinin ön plana çıktığı söylenebilir (Aron,1974,s.78). Teknolojinin tarihsel dünyayı değişiminde temel unsur olarak ön plana çıktığı söylenebilir.

Sanayi toplumu sadece üretim teknolojilerindeki bir dönüşümü göstermesinin ötesinde toplumsal ilişkilerin ve genel olarak insanın kendisi ve dünya ile kurduğu ilişkilerin de değişmesi anlamına geliyordu. Kültürel yapılarından siyasal sistemlere kadar birçok tarihsel ve toplumsal model değişime uğradı. Sekülerizmden ulus devletlere kadar oluşan bir anlatı bu sürecin ifadesi olarak ortaya çıktı.

Modern toplumun ait olduğu temel anlatı sanayi toplumu çerçevesinde bir karşılık buluyordu. Bu anlatının günümüzde yeni bir aşama geçtiğine dair yaklaşımlar ileri sürülmektedir. Sanayi toplumu politik olarak ulus devlet ve ekonomik olarak milli pazar kavramsallaştırmalarına karşılık geliyordu. Kültürel düzlemde de birey ve yurttaş olarak bir toplumsal anlam kazanmıştır (Bell,1974,s.126).

Sanayi toplumu kavramsallaştırmasında esas olan kültürel ve politik alanın bir merkez tarafından kuşatılmış ya da yönetiliyor olmasıdır. Sanayi toplumu imparatorluk çağının çoğulluğu karşısında bir merkez ve bu merkez etrafında temellük eden bir kültür ve siyasayı esas alan bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu durum ekonomi, eğitim, politika, siyaset, basın yayın hayatı ve genel olarak bütün bir toplumsal hayatın holistik olarak ele alındığı bir toplumsallık ve kamusalılığı öne çıkarır. Merkez bütün bu süreçlerin temel belirleyicisi olarak karşımıza çıkar. Üretim süreçleri de merkezi bir planlama

çerçevesinde gerçekleşmekteydi. Genel olarak merkez ve bütünsellik temel bir toplumsal form olarak kurumsallaşmıştır.

Sanayi toplumunun kültürel sistemleri de bu yaklaşım etrafında bir kurumsallaşma etrafında yapılar ortaya koymuştur. Eğitim merkezi bir planlama ve belirli bir eğitim-öğretim pratiği içerisinde karşılık bulmuştur. Merkezi planlama her düzeyde olduğu gibi eğitimde de kendisini bu biçimde gösterir. Sanayi toplumu ve edebi bir tür olarak roman arasındaki ilişki de bu tartışmanın uzağında ele alınamaz. Modern romanda da bütün olayların merkezinde yer alan bir kahramanın etrafında cereyan eder. Modern toplumun bütün kurumları bu merkezilik olgusunun etkisi inşa edilmiştir. Enformasyon araçları da sınırlı ve homojen bir kültürün taşıyıcıları olarak karşımıza çıkar. Bu dönemin sembolik araçları gazete ve radyo enformasyonun oluşturulması ve sunulmasında bu merkeziliğin temel taşıyıcıları olarak kültürel sistemde konumlandırılmışlardır. Gazetenin sayfaları kamusal alanın bir bulvarı olarak görülmüştür (Althusser,2015, s.78).

Sanayi toplumunun ortaya çıkmasına imkan veren teknolojik dönüşüm, içinde yaşadığımız toplumu biçimlendirmeye devam ediyor. Teknolojik değişimler toplumsal değişimleri de beraberinde getiriyor. Günümüzde yaşadığımız teknolojik değişimin adeta mitolojik bir kavram olan “dijital” kavramı ile anlamlandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Dijital kavramı ekonomik politik ve kültürel süreçlerde yoğun bir değişimin ifadesi olarak kullanılmaktadır. Sanayi toplumundan bir kopuşu ve modern toplumun geçtiği yeni bir aşamayı tarif etmek için kullanıldığını da belirtmek gerekir. Öncelikle bu kavramın kullanımına ilişkin bir konsensüs olmadığı söylenebilir. Yine de dijitalleşmeyi bilginin herhangi bir mekana bağlı olmadan sunulması ya da bilgiye kolay ve hızlı ulaşmaya işaret eden bir süreç olarak kullanılmaktadır. Bilginin akışı bir merkeze bağlı olmadan gerçekleşmektedir. Modern kapitalizmin derebeylik duvarlarını yıkmasıyla başlayan sürecin dijitalleşme radikal bir hız aşamasına geçtiği söylenebilir. Bu hız her aşamada bütün geleneksel mekanizmaları dönüştüren bir süreçtir (Lupton,2017,s. 48).

Dijitalleşme, bilgiyi üreten, işleyen, paylaşan ve aktaran dijital teknolojilerin büyük ölçüde benimsenmesiyle tetiklenen dönüşümü ifade etmektedir. Bu dönüşümde yenilik sadece bir tek alanda değil, hayatın bütün alanlarında bir değişim söz konusudur. Bu süreçte telekomünikasyon sistemleri, bilgisayar teknolojileri, yazılım alanları (yapay zeka vb.), kamuda uygulama ve hizmet kullanımı alanlarından kaynaklanan yayılma etkileri, elektronik ticaret,

sosyal ağlar, bloglar, portallar, kütüphaneler gibi daha sayılabilecek birçok alanda dönüşüm gerçekleşmektedir (Castells,2008, s. 125)

Dijital dönüşüm toplumları çeşitli düzeylerde etkiledi. Ekonomik anlamda üretim sistemlerinde dijital dönüşüm; otomasyonun sağlanması, maliyetlerin azalması gibi operasyonel anlamda olumlu etkiler sağlar ve üretkenliği artırır. Üretim tarzlarındaki dönüşüm ve değişen ihtiyaçlar ile birlikte yeni iş alanları doğmakta ve bu alanlarda istihdam sağlanmaktadır. Halka sunulan kamu hizmetlerinin dijital dönüşümü devlet ile toplum arasındaki ilişkiyi daha kolay hale getirecek ve olumlu etkileyecektir. Sağlık, eğitim vb. zorunlu alanlarda hizmet alımı daha kolay ve zahmetsiz bir hale gelecektir. Sosyal ağlar, bloglar, internet siteleri bilgi paylaşımını ve bilgiye ulaşmayı kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte dijitalleşme, iş gücü ihtiyacının azalması, belli iş kollarının ortadan kalkması, şirketlerin iflası, siber suçlar, sosyal bozukluklar gibi problemleri de beraberinde getirmiştir (Katz, 2017).

Dijitalleşmeye genel anlamda teknolojik dönüşüme işaret ederken bu teknolojik dönüşüm, internet ve web sürümleri olarak kodlanan aygıtları mekanizmaların devreye girmesi ve kullanımına işaret etmektedir. İnternet realitenin yeni düzlemi olarak görülebilir.

Tarihsel ontoloji yerini uzay zamanın dışında yeni bir ontolojik düzleme bıraktı. Bu yeni realite düzlemi sanal bir varlık alana karşılık buldu. Sanal düzlem bilgimiz toplumsal eylem dünyasından farklı olarak yeni gerçeklik düzlemi ortaya koydu. İnsan ilişkileri, insan nesne ilişkisi yeniden tanımlendi. Adeta yeni bir varoluş düzlemi ortaya çıktı. Bu varoluş düzlemi her şeyin yeniden anlaşılmasını zorunlu hale getirdi.

Toplumsal mekan yerini sanal mekana bıraktı. Kentlerin devasa bulvarları yerini kişinin cari toplumsal kimliğinden koparak yeni ve gerçek dışı kimliklerle kendini yeniden inşa ederek içinde kaybolduğu sanal mekanlara tutunumuna bıraktı. Toplumsal ve mekânsal aidiyet territoryal anlamda farklılaştı. Kent ve cemaatin yerini ulus aşırı sanal aidiyet adaları aldı.

Bilginin kamusalılığı matbaa ile temel bir dönüşüm yaşamıştı. Dijital akış bu kamusalılığı merkezi olarak kitabın ve kütüphanenin duvarlarının dışına taşıdı. Bilgi bireyler için bu yeni düzlemde her an tüketilen bir alana dönüştü. Bilginin üzerinde kurulan monopolist duvarlar dijitalleşme ile büyük ölçüde geriledi. Sadece bilginin akışı değil yönetim pratikleri de değişime uğradı.

Dijitalleşme bireylerin yeni kamusalılıklarını da inşa ettikleri alanları üretti. Geleneksel medya bilginin akışı üzerinde yukarıda bahsedildiği bir tekel oluşturmuştu. Dijitalleşme sadece sosyal medya kavramı dolayısıyla bu sürecin altüst olmasını sağladı. Dijitalleşme bu yönüyle toplumsal dünyaya ilişkin algılamaları da değiştirdi. Dijitalleşme ulus ötesi mekan dışı bir alandır. Ekonomik eylem de bu yönüyle köklü değişime uğradı. Sanal ticaret meta ile olan ilişkilerimizin de geleneksel düzlemini değiştirdi. Ulus ötesi ve mekan dışı boyut artık her anlamda merkez düşüncesinin yıkımı anlamına gelir. Bu anlamda bu değişimin toplumsal sonucu temelde yeni bir kozmopolitizmin yakın gelecekte daha fazla ön plana çıkacağına işaret etmektedir. Yeni toplumsal politik hareketler sosyal medyanın bilgi ve haber akışı üzerindeki etkileri sonucu toplumsal sistemler üzerinde etkileri daha görünür olmaya başladı. Toplumsal ve politik varoluşun zemini buna bağlı olarak köklü bir biçimde etkilenmeye ve değişmeye devam edecektir.

Günümüzde dijital dönüşüm toplumda her geçen gün daha önemli bir rol oynamaktadır. Hızlı ve etkin bir şekilde bağlantı ve etkileşim kurma yeteneği zorunlu bir ihtiyaç haline geldiğinden, dijital beceriler şirketler ve toplumu oluşturan bireyler için her zamankinden daha önemli bir konumda görülmelidir (EESC,2017).

Dijitalleşme konusu toplumsal manada meydana getireceği dönüşüm bakımından önemli ve üzerinde detaylı olarak durulması gereken bir alandır. Çünkü bu toplumsal dönüşüm gerçekleşirken hem olumlu hem de olumsuz değişimler söz konusudur. Bireysel ve toplumsal gelişime katkısı kaçınılmaz olan dijital dönüşüm, olumsuz yönlerinin azaltılması veya ortadan kaldırılması için atılacak adımlarla daha güçlü bir gelecek modeli oluşturabilme yeteneğine sahiptir. Dijital dönüşümün olumsuz ve olumlu etkilerinin ortaya konması mevcut durumda yaşanan ve yaşanacak olumsuzlukların ortadan kaldırılması için zorunlu bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Dijitalleşmenin toplumsal anlamda, işsizlik, ücret, eşitsizlik, sağlık, kaynak verimliliği ve güvenlik gibi konuları nasıl etkilediği konusunda endişe ve tartışmalar devam etmektedir.

Dijital Dönüşümün Toplumda Olası Olumsuz Etkileri

Günlük hayatta artan internet kullanımı ile birlikte bireylerin internet bağımlılığı oluşmaktadır. Bu tür bir bağımlılık diğer bağımlılık türlerine göre daha

güçlü bir şekilde ortaya çıkabilmekte ve bireyler üzerinde etkileri güçlü bir şekilde hissedilmektedir. Gerçek dünyanın kaybı ve sanal bir dünyaya bağlanarak bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlığını bozmaktadır. Bu bağımlılığın gelişimi; uzun süre oynanan online oyunlar, sosyal medyada güncel konular hakkında yorum yapma, yabancılarla konuşma, amaçsızca saatlerde bir web sayfasında gezinmek vb. şeklinde ortaya çıkar. Bu tarz bir bağımlılık bireylerin sosyal ilişkilerini, kişiliklerini ve hayatlarını etkilemekte ve olumsuz yönde değiştirebilmektedir.

Ekonomik çevrelerde, üretim hatlarında sadece büyük şirketler tarafından kullanılan otomasyon sistemlerinin orta ve küçük ölçekli şirketlerde de kullanımıyla birlikte iş gücüne olan ihtiyaç azalmakta ve işsizlik artmaktadır. Yeni iş alanlarına uyum sağlanması ihtiyacı doğmakta ve önlemler alınmazsa geçiş sürecinde toplumda büyük işsizlik problemlerinin yaşanması olası dijital dönüşüm sonuçlarındandır. Bu süreçte yaşanan olumsuzluklarla toplumda gelir dağılımında uçurumlar oluşabilmektedir.

Teknolojik dönüşümle gelen araç ve gereçlerle birlikte kişisel bilgilerin korunması, özel hayatın gizliliği, siber suçların artması gibi alanlarda bireylerin hayatlarını etkileyecek biçimde dönüşümler yaşanmaktadır. En büyük problemler günlük hayatta sürekli kullanılan telefon, tablet ve bilgisayarların uygulamalar veya farklı yöntemlerle ele geçirilmesi şeklinde yaşanmaktadır. Siber suçluların hedefi haline gelen bireylerin bilgilerinin ele geçirilerek banka hesaplarının boşaltılması veya farklı yöntemlerle dolandırılması, ünlü kişilerin telefonlarının veya sosyal medya hesaplarının hacklenmesi yoluyla özel bilgilerinin ele geçirilmesi, şantaj, tehdit veya özel durumların ifşa edilmesi olaylarıyla sıklıkla karşılaşmaktayız.

Toplum geneline olumsuz yansıyabilecek insan ve hayvanlara karşı şiddet içeren veya genel ahlaka uygun olmayan video, web sayfası vb. içeriklere kolay erişim bireylerin zihinsel sağlıklarını olumsuz etkilemektedir. Son yıllarda Dünya'nın çeşitli bölgelerinde yaşanan ve sosyal medyadan canlı olarak yayınlanan katliamlar bu tarz içeriklerin bir sonucu olarak algılanmalıdır. Global olarak bu içeriklere erişim engellenmeli ve bu tarz yayınların önlenmesi için daha kapsamlı kontrollerle birlikte gerekli caydırıcı kanuni önlemlerin alınması, bu olayların yaşanmasını ve örnek oluşturmasını büyük ölçüde engelleyecektir.

Karar verme yetkisinin yapay zeka ile çalışan robot veya bilgisayarlara verilmesi toplumda ahlaki veya vicdani kararların alınması gereken durumlarda sorunlara sebep olabilmektedir. Bu teknolojilerle kullanılacak bilgisayar, uygulama veya robotlar kuralları uygulayacak fakat ahlaki veya insani durumlarda doğru kararları veremeyecektir. Dijital olarak yönlendirilen şoför, doktor ve hakimlerin tartışıldığı bir süreci yaşamaktayız. Bu süreçte araç kullanan bir bilgisayar programı gerekli trafik kurallarına uyacak fakat çevrede insan hayatını etkileyecek problemler yaşanırken, yolcunun inmesi gereken bir yerde indirmeyecek, yardım ihtiyacı olan bir diğer sürücü veya yaya için durmayacaktır. Yapay zeka ile karar verecek bir hakim mahkemede vicdani karar veremeyecek ve programlandığı gibi keskin kararlar alacaktır. Bu durum suç ve suçlunun durumunun detaylarının ele alınması gereken durumlarda toplum vicdanında yara açacak kararlar verilmesine sebep olabileme potansiyeline sahiptir. Dijitalleşme bu yönüyle öznesiz bir sürecin oluşması anlamında farklı boyutları da beraberinde getirmektedir.

Dünya genelinde dijital dönüşüm sürecinde; bireylerin gelir ve giderleri üzerinde artan kamu kontrolü, sosyal mecralarda konuşma özgürlüğü, düşüncelerin ifade özgürlüğü, dinlenme ve özel hayatın gizliliği gibi alanlarda problemlerin yaşanmasına neden olabilmektedir. Ayrıca kamu alanlarında ve sokaklarda insanların yüz tanıma sistemleri ile takip edilmesi ve izlenmesi, son dönemlerde yaşanan hastalık ve salgınlar sonrasında sağlık, pasaportu, seyahat pasaportu ayrımı gibi durumlar konuşulur hale gelmiştir. Bireylerin sağlık durumlarının ve hastalık geçmişlerinin takip edilmesi ve için çip vb. teknolojilerin kullanılması tartışılmakta ve bazı firmalar tarafından bölgesel uygulamalar geliştirildiği öne sürülmektedir (Khandii,2019,s.22)).

Dönüşümün Toplumda Olası Olumlu Etkileri

Bilgiye ulaşmanın belirli merkeze bağlı olmaktan çıktığı bir süreç olarak dijital dönüşüm bireylerin ve toplumların hayatını etkilemiştir. Temelde kurumsal pratiklere dahil olarak ulaşılabilen bilgi bu pratiklerin büyük ölçüde ortadan kalkmasına imkan vermiştir. Toplumsal kurumları sınırlandırıcı ve belirli bir maliyete dayalı sunduğu bilgi bu çerçevede dönüşüme uğradı. Eğitim-öğretim faaliyetleri sanal süreçlerle gerçekleştirilebilir hale geldi. Bilgi ko-

lay ulaşılabilir bir çerçeve kazandı. Geleneksel olarak belirli bir kurum ve otorite çerçevesinde ulaşılabilir olan bilgi yerini merkezi olmayan süreçlere dayalı olarak ulaşılabilir oldu.

Geleneksel medyanın enformasyon üzerindeki tekeli sosyal meydanın çoğulcu, territoryal, ve aidiyet talep etmeyen anonim özelliği zayıflayarak bilgi ve enformasyonun görel olarak bir özgürleşim zeminine kavuştuğu söylenebilir. Bireylerin atomize olduğu kitle toplumunda bireylerin sanal zeminler üzerinde bazen anonim bazen reel olarak karşılaşmalarına zemin hazırladı. Sanal evren yeni aidiyet ve kimliklenmelere kaynaklık ederek inşa mekanizmalarını zenginleştirdi. Benin (self) varoluşu dijitalleşme düzleminde yeni bir zemine kavuşarak kendini ifade etme ve gerçekleştirim de farklılaştı. Bu çerçevede sosyal medya araçlarının bir tür arınma, itiraf ve katarsis mekanı olarak bireyler için bir platform zemini olarak işlev kazandığını söylemek mümkündür.

Günümüzde yeni toplumsal hareketlerin kendilerini üretme ve bireylerin dünyasında kendilerini meşrulaştırmaları yine sosyal medyanın aracılığıyla kolaylaştı. Geleneksel olarak merkezi bir politik gücün kontrol ettiği iletişim araçlarının hakim olduğu bir toplumsal sistemde politik varoluş son derece sınırlıdır. Hatta bu politik gücün hakimiyeti otokratik bir çerçeve de kazanabilir. Sosyal meydanın yeni araçları bu politik otokrasinin sınırlayıcı gücünü aşan bir zemin olarak yeni toplumsal hareketlere alan açmıştır. Sosyal medyanın yeni araçları bu etkiyi bazen iktidarın politik dönüşümü için işlevsel olarak kullanabilmektedirler. Yakın tarihin en önemli gelişmelerinden birisi olarak görebileceğimiz 'Arap Baharı' sosyal medyanın bu yeni aracı olan twitterin kullanımı ile gündeme gelen bir politik gelişme olarak görüldü. Bireyler bu etkili araç üzerinden sanal olarak örgütlenebilmişlerdi. Bu politik gelişmenin Tunus süreci twitterin etkili bir biçimde kullanıldığı için "twitter darbesi" olarak medyada karşılık bulmuştu (Ayhan,2012).

Dijitalleşmenin beraberinde yeni iş alanları getireceği kaçınılmazdır. Yeni firma, ürün ve üretim teknolojileri ile birlikte istihdam yaratılacaktır. Dijitalleşme şirketler için yeni fırsatlar yaratırken, bununla birlikte kuruluşların mevcut yapısını ve karar alma sürecini de değiştiriyor. Sosyal medya yönetimi ve sosyal medya uzmanları dijitalleşme süreciyle ortaya çıkan yeni iş alanlarına örnek olarak verilebilir. Firmalar kendi içlerinde sosyal ağlarda mevcut hesaplarının organizasyonunu sağlayacak yeni birimler oluşturmaktadır. Dijital yayın, eğlence, e-ticaret platformları, sosyal medya ağları, yapay

zeka, robotik teknolojisi, lojistik, yazılım gibi birçok alan dijitalleşme ile birlikte revaçta olacak sektörler olarak görülmektedir. Özellikle lojistik ve üretim alanlarında 2025 yılına kadar 6 milyona kadar yeni çalışana ihtiyaç duyulacağı öngörülmektedir. Dijital dönüşüm aynı zamanda çevrenin korunması, enerji verimliliği, sürdürülebilirlik alanlarında da fayda sağlama potansiyeline sahiptir (WEF,2020).

Dijital teknolojiler üretim süreçlerini değiştirerek, yeniden yapılandırarak veya yeni yöntemler getirerek üretimin daha verimli bir hale gelmesini sağlamaktadır. Günümüzde seri üretim yapan firmaların üretim süreçlerinin robotik teknolojilerle donatılması sayesinde kısa zamanda daha fazla ürün üretilen bir teknolojiye ulaşılmıştır. Bu durum firmaların daha geniş pazarlara hitap etmesine, ihtiyaç duyulan alanlarda sürekli ve seri üretimin kolaylaşmasını sağlamıştır.

Dijital dönüşümle birlikte, Netflix, Amazon gibi dünya çapında yayınlar üretebilen dijital eğlence markaları ortaya çıkmıştır. Bu platformların ürettikleri birbirinden farklı içerikler toplumun genel eğlence beklentisini karşılamaktadır. Çok fazla seçeneğe sahip bu platformlarda yayınlanan dizi, film, belgesel gibi içerikler hızlı bir biçimde viral hale gelmekte ve gündemde önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu tarz dijital platformlarda verilen reklam, video oyunları, film gibi içeriklerin geleneksel medya üzerindeki etkisi belgelenmiştir. Daha az anlaşılan ve üzerinde daha çok araştırma yapılması gereken konular algılarımız, düşünce süreçlerimiz ve kişiler arası ilişkilerimiz üzerindeki etkisidir (Einav,2015).

Dijital dönüşümle birlikte artan sosyal medya, internet kullanımı, e ticaret firmalara fiziki bir işletme olmadan dünyanın birçok bölgesindeki müşterilerine ulaşma imkanı sağlamıştır. Amazon, Ebay ve Alibaba küresel e-ticaretin önde gelen markalarına örnek olarak verilebilir. Bu gibi platformlar sayesinde büyük veya küçük ölçekli bütün üreticiler tüketici kitlelerine rahatlıkla ulaşabilmektedir. Üretici firmalar sosyal ağlar ve gelişen internet teknolojileriyle ürün ve hizmetlerini daha etkili bir şekilde tanıtma imkânı bulabilmektedir. Sosyal medya da ünlü manken, sporcu gibi kendi alanlarında başarılı ve önde gelen kişilerin sosyal hesaplarında ürünlerini tanıtarak hedef kitlelerine daha kolay bir şekilde ulaşabilmektedir. Küçük ölçekli veya bireysel tarzda üretim yapan üreticiler kendi ürünlerini sosyal medya ağları sayesinde tanıtarak potansiyel müşterilerine ulaşabilmektedir.

Dijital dönüşümle birlikte müşteri üretici ilişkileri de daha karmaşık hale gelmektedir. Çoğu zaman müşteriler dünya genelinde satış yapan büyük üretici firmalarla iletişim kurmakta zorlanırken, küçük üreticilere ulaşmak daha kolay bir biçimde sağlanmaktadır. Dijital dönüşüm bu problemlerin de çözümü için şirketlerin online müşteri ilişkileri birimleri bulunmaktadır. Bu birimler yaşanan problemlerin çözümünde ve müşteri memnuniyetinin sağlanmasında destek sağlamaktadır.

Bireylerin ve toplumun sağlık, eğitim ve sosyal alanlarda devlet ile olan ilişkisi değişmiştir. Bahsedilen bu alanlarda hızlı ve kolay bir biçimde online olarak iş takibi yapılabilir bir hale gelmiştir. Bu sayede zaman kaybı ve kağıt israfı önlenmiş dokümanların online olarak saklanması ve ihtiyaç duyulan anda ulaşılması mümkün hale gelmiştir. Belgelerin tekrar tekrar düzenlenmesi için personel ihtiyacı yoktur. İhtiyaç duyulduğunda belgeler web üzerinden doğrudan yazdırılabilir bir hale gelmiştir (Khan,Khan,Aftab,2015).

Sonuç

Dijital dönüşüm günümüz toplumunun şekillenmesinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu dönüşüm gerçekleşirken süreç ve süreci yürüten yöneticilere bir takım görevler düşmektedir. Dijitalleşme toplumsal eşitliği sağlamalıdır. Yaşanan bilgi toplumu ve medya çağında bireylerin özgür bir biçimde bilgiye ulaşması için gerekli alt yapı sağlanmalıdır.

Dijitalleşme toplumsal olarak sağlık, eğitim, ekonomi, yeni iş alanları, sürdürülebilirlik, vb alanlarda fayda sağlamalıdır. Devletler tarafından; kişisel verilerin korunması, bilgi güvenliği, siber suçların önlenmesi, bireylerin düşüncelerini özgürce ifade edebilecekleri sosyal alanların sağlanması ve kişisel hakların korunması sağlanmalıdır.

Tarihsel bir dönüşümü yaşadığımız söylenebilir. Bu tarihsel dönüşümün taşıyıcı olarak dijitalleşme olarak tanımladığımız teknoloji ile bağlantılı bir süreçtir. Dijitalleşme internetin ya da networklerin, ağların bütün bir yaşama her düzeyde nüfuz etmesi olarak görülebilir. Sanayi devriminin endüstri mantığı ve teknoloji kullanım mantığı da bir anlamda geride kaldı. Sanayi devrimi aletlerin insan merkezli olarak kullanımı ve örgütlenimini öne çıkaran bir çerçeve sunuyordu. Dijital zemin insan ötesi ya da posthuman olarak tanımlanabilecek bir evrenin ve toplumsallığın zemini olarak görülebilir. Ku-

rumların toplumsal süreklilik üzerindeki gücü de yerini dijital yapay zekâların evrenine bir anlamda bırakacağı söylenebilir. 'Marx yaşasaydı "kapital" yerine "enformasyon" yazardı' değerlendirmeleri tam da bu "dijital" kavramı ve onun vadettiklerini anlamamıza imkân veren bir ifade olarak görülebilir. Dijital akış sayıların akışı ve evrenidir. Bu evren fazlasıyla bildiğimiz anlamda dünyanın ötesine işaret eden bir evrendir. Geleceğin posthuman bir evren olarak yapay zekâların ve robotların dünyası olarak görülmesi abartılı bir değerlendirme olmasa gerekir. Uygarlık tarihinin temel anlatısı insan doğa mücadelesi olarak değerlendirilmiştir. İnsan doğa mücadelesi insanın doğayı kontrol altına alması ve doğa üzerinde egemenlik kurması olarak bir anlamda neticelenmiştir. Dijitalleşme bu çerçevede yeni bir aşamaya geçildiğinin bir ifadesi olarak görülebilir. Bu aşama posthuman ya da insanın da aşıldığı robotik çağ olarak kendisini göstermektedir. Robotlar ve network bilişim ağları bu aşamanın messiyanic biçimidir. Böylece teknolojinin hayatı kolaylaştırdığına ilişkin söylem dijital aşamayla insanı aşan bir geleceğin inşasına yol açtığı değerlendirilmesi yapılabilir.

EXTENDED ABSTRACT

**Social Transformation In The Context Of
Digitalization**

*

Mehmet Özcan – Bekir Keskin
Ankara Hacı Bayram-ı Veli University

The relationship between technology and social history is one of the main themes of social change. When looking at the basic narratives that determine the social change processes, technology is considered as a fundamental phenomenon. In this context, when viewed historically, technological innovations alone have led to changes in the flow of history. The concept of 'industrial society' of recent history was used to indicate a new society and a changing world of life that emerged as a result of the interaction between technology and production relations. The emergence and institutionalization of industrial society as a social formation can be seen as the projection of technological transformation. Although it is not possible to consider historical and social events methodologically depending on a single variable, it can be said that technology comes to the fore as a dominant variable (Aron, 1974, p. 78). It can be said that technology has come to the fore as a fundamental element in the historical world change.

Industrial society meant not only a transformation in production technologies but also a change in social relations and in general the relations that people establish with themselves and the world. Many historical and social models, from cultural structures to political systems, have changed. A narrative from secularism to nation-states emerged as the expression of this process.

The basic narrative to which modern society belongs found a response within the framework of industrial society. Some approaches indicate this narrative has passed a new stage today. Industrial society corresponded politically to the conceptualizations of the nation-state and economically the national market. At the cultural level, it has gained a social meaning as an individual and a citizen (Bell, 1974, p.126).

While digitalization refers to the technological transformation in general, this technological transformation points to the activation and use of mechanisms for devices encoded as internet and web versions. The Internet can be seen as the new plane of reality.

Historical ontology gave way to a new ontological plane outside of spacetime. This new plane of reality corresponded as a virtual entity space. Our knowledge of the virtual plane revealed a new plane of reality, different from the world of social action. Human relations, human-object relations were re-arranged. It is as if a new plane of existence emerged. This plane of existence made it necessary to understand everything again.

Today, digital transformation plays an increasingly important role in society every day. As the ability to connect and interact quickly and effectively has become an imperative requirement, digital skills should be seen in a more important position than ever for companies and individuals who make up the society (EESC, 2017).

Internet addiction of individuals occurs with the increasing internet use in daily life. This type of addiction can emerge more strongly than other addiction types and their effects on individuals are felt strongly. The loss of the real world and connecting to a virtual world impairs the physical and mental health of individuals. The development of this addiction; online games played for a long time, commenting on current issues on social media, talking to strangers, browsing a web page aimlessly, etc. occurs in the form. This type of addiction affects and negatively affects the social relationships, personalities, and lives of individuals.

Digital transformation has affected the lives of individuals and societies as a process in which access to information is no longer dependent on a specific center. Basically, the information that can be accessed through institutional practices has enabled these practices to be largely eliminated. The information that restricts social institutions and provides for a certain cost has been transformed within this framework. Educational activities can be carried out with virtual processes. The information has gained an easily accessible framework. The information traditionally available within the framework of a particular institution and authority became available based on decentralized processes. With the digital transformation, digital entertainment brands such as Netflix and Amazon that can produce broadcasts worldwide have emerged.

The different contents produced by these platforms meet the general entertainment expectation of society. Content such as TV series, movies, and documentaries broadcast on these platforms with many options quickly become viral and occupy an important place in the agenda. The effects of content such as advertisements, video games, and films on traditional media have been documented. Less understood and more researched issues are the effects on our perceptions, thought processes, and interpersonal relationships (Einav, 2015).

Digital transformation has a huge impact on shaping today's society. While this transformation is taking place, it is very important for the managers who carry out and run the process.

Kaynakça / References

- Althusser, L.(2015). *Devlet ve devletin ideolojik aygıtları*, (Çev.A. Tümertekin), İstanbul:İthaki.
- Aron, R.(1974). *Sanayi toplumu*. (Çev. A. O. Güner) , İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Ayhan,V. (2012). *Tunus isyanı: arapların devrim ateşini yakması*. Ortadoğu Etüdleri, (ORSAM) 3, No. 2, 59-93
- Bell, D. (1974). *The Coming of post-industrial society*. A Venture in Social Forecasting. London: Heinemann
- Castells, M. (2008). *Enformasyon çağı: ekonomi, toplum ve kültür*. Çev. E. Kılınc . Ağ toplumunun yükselişi. içinde (1. Cilt) (2.basım). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Einav, G.(Ed.)(2015). *The New world of transitioned media digital realignment and industry transformation*. Newyork: Springer.
- Katz,R.L. (2017). *Social and economic impact Of digital transformation on the economy*. International Telecommunication Union (ITU) Report .
- Khan,S., Khan,S. ve Aftab, M. (2015). Digitization and its impact on economy. *International Journal of Digital Library Services*, 5(2).
- Khandii, O.(2019). *Social threats in the digitalization of economy and society*. SHS Web of Conferences 67, 06023.
- Lupton, D. (2014). *Digital sociology*. Oxon. UK: Routledge.
- WEF.(2020).*Understanding the impact of digitalization on society*, 06.06.2020 tarihinde <https://reports.weforum.org/digital-transformation/understanding-the-impact-of-digitalizationon-society/> adresinden erişilmiştir.

EESC [European Economic and Social Committee]. (12 May 2017). *New technologies and digitalization: opportunities and challenges for social economy & social enterprises (Workshop-Report)*. Bruxelles.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Özcan, M. ve Keskin, B. (2020). Dijitalizasyon bağlamında sosyal dönüşüm. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(29), 2214-2229. DOI: 10.26466/opus.775748